

Rimski pesnik Ovidij govori celó o devetletni lakoti v Egiptu trajajoči:

Dicitur Aegyptus caruisse juvantibus arva
Imbribus, atque annos sicca fuisse novem.

Ovidius, De Art. am I, 647—648.

Pa dovolj! Dokazano je, da je v Egiptu sedemletna lakota že bila in da se torej ona, o kateri govori I. Mojzesova knjiga, sijajno potrjuje. Ime egiptovskega Jožefa, kakor sploh zgodovinska dejanja Izraelcev pa zastonj pričakuješ v staroegipčanskih spomenikih, ker Egipčanom pač ni prišlo na misel popisovati in proslavljati svoje sovražnike, ki so jim bili zaradi vere in pokolenja nagnusni in ki so jim zaradi znanih deset

šib božjih in poraza v Črnem Morju ostali v najslabšem spominu. Edino ime, ki spominja na Hebrejce, bilo bi Aperi(u), ki se večkrat nahaja na napisih, in katerega samoglasniki se očitno vjemajo s hebrejskim imenom: 'Tbri (Hebrejec). Ali ti naselniki, Aperi(u) imenovani, se omenjajo še po odhodu Izraelcev iz Egipta, kateri se je vršil, kakor dandanes v obče mislijo, za vlade Menephthe, sina slavnega Ramzesa II. Vsekako je treba čakati, da se stvari razjasnijo s pomočjo novih spomenikov in da se egiptologija, ta najnovejša znanost, utrdi. Do tedaj pa nam je biti jako opreznim!

O slovenskih gimnazijah in njih letošnjih izvestjih.

(Poroča V. B.)

Rabeč v naslovu izraz »o slovenskih gimnazijah« moramo pač priznati, da ta izraz je evfemistiški; zakaj pravem pomenu besede slovenskih gimnazij ni, in sam uradni izkaz pozna pač nemške, češke, poljske, laške, rusinske in srbo-hrvaške gimnazije, slovenskih pa ne. (Prim. »Verordnungsblatt« z dné 1. junija 1891, str. 127). Tudi utrakvistike imamo samo tri; te so: višji gimnaziji v Ljubljani in Novem Mestu in pa nižja v Ljubljani. Vse druge v slovenskih pokrajinah obstoječe gimnazije se razlikujejo samo v tem od čisto nemških gimnazij, da je na njih slovenščina odnosno ali pogojno obvezni predmet, t. j. obvezni predmet za tiste dijake, katerih materinščina je slovenščina. Semkaj štejemo gimnazijo celjsko, mariborsko, ptujsko (nižja gimnazija deželna), celovško, beljaško, kočevsko (n. gimn.)¹⁾, goriško, puljsko (ima samo

dva razreda in pripravljalni tečaj) in tržaško državno; pridejati nam bi bilo še I. državno gimnazijo v Gradcu in nižjo gimn. v St. Pavlu na Koroškem; na le-tej je slovenščina samo prost predmet. V nekakem izjemnem stanju je mariborska gimnazija, na kateri se v prvem in drugem razredu nekateri predmetje poučujejo slovenski — za poskušnjo, a na puljski gimnaziji je samo laščina pogojno obvezni predmet, hrvaščina in slovenščina pa niti prosta predmeta nista bila. Sicer je pa naravno, da na novoustanovljeno gimnazijo v Pulj ne bode zahajalo toliko Slovencev, kot jih je na razpuščeno gimnazijo v Pazin; po letopisnem izkazu je bilo med 90 dijakov (toliko jih je ostalo od 107 vpisanih do konca leta) samo 11 Hrvatov in 2 Slovencev poleg 11 Nemcev in 66 Lahov.

Oglejmo si še ostalih slov. gimnazij statistične razmere z ozirom na narodnost.

¹⁾ Po najnovejšem razpisu filološkega učnega mesta za kočevsko nižjo gimnazijo je dvomno, ali spada kočevska gimn. semkaj; zakaj v dotičnem razpisu deželnega šolskega sveta kranjskega z

dné 24. junija l. l. se zahteva samo izpit iz klasiške filologije z nemškim učnim jezikom.

Opazka uredn.

Ob koncu šolskega leta 1890/1 je bilo

		Slovencev	Nemcev	drugih narod- nostij dijakov	skupaj
na državni višji gimnaziji	v Celju	185+30*)	123 ^{1**} +4	2+3	310 ¹ +37
» I. » » »	» Gradcu	12	489 ¹²	13 ³	514 ¹⁵
» » » »	» Mariboru	187	106 ⁵	6	299 ⁵
» deželni nižji »	» Ptuj	44	49 ¹	—	93 ¹
» državni višji »	» Celovcu	65	346 ¹	—	411 ¹
» » » »	» Beljaku	18	160	3	181
» nižji gimn. oo. benedikt.	» Št. Pavlu	25	112	2	139
» državni višji gimnaziji	» Ljubljani	414 ¹	106 ¹	7	526 ²
» » nižji »	» Ljubljani	334	1	—	335
» » višji »	» Novem Mestu	195	11	1	207
» » » »	» Gorici	163	63 ¹	157 ¹	383 ²
» » » »	» Pulju	2	11	77	90
» » višji »	» Trstu	90	134	216	439

S podatki državne nižje gimnazije v Kočevju, katera, kakor nižja gimnazija ljubljanska, ne izdaje letopisov, ne moremo postreči.

Kakšen pa je učni načrt na vseh teh zavodih, katere obiskujejo dijaki slovenske narodnosti v tolikem številu? Odgovor: do cela isti, kakor na gimnazijah za dijake nemške narodnosti; izjema sta samo mariborska gimnazija, kakor smo že omenili, in pa goriška, katera ima v prvem in drugem razredu tudi tako imenovane slovenske (B) oddelke; a slovenski se imenujejo ti oddelki zato, ker se poučuje krščanski nauk slovenski, vse drugo je kakor na nemških gimnazijah. Iz istega vzroka se A-oddelka prvega in drugega razreda imenujeta laška; v tretjem razredu je tudi tega konec. — Da se slovenščina kot obvezni predmet dijakov slovenske narodnosti povsod poučuje slovenski, umevno je pač samo ob sebi.

Slovenskim mladeničem mora biti pač težko pri srcu, ko prestopajo na takšen zavod. Tako jim je menda, kakor če bi jih kdo, neuke v plavanju, sunil v globoko vodo rekoč: »Plavajte ali pa utonite!« Poleg vseh drugih — zlasti gmotnih — zaprek pa še težkoče zaradi neznanega učnega jezika! Kaj čuda, če so te težkoče marsikateremu sicer pridnemu dečku nepremagljive, in mnogokateri opešajo že po prvih tednih! Jasno je, da na ta način trpi slovenski narod tudi gmotno škodo.

Slovenskim začetnikom na teh zavodih se godi boljše samo tedaj, ako

so njih učitelji obzirni, potrpljivi možje, zlasti ako so tudi oni Slovenci; dasi namreč ni ničesar o tem v zakonu, vendar smejo in morejo si pomagati iz početka s slovensko razlago. Poročevalec tu govori iz lastne izkušnje; tako mu je vsaj, ko je učiteljeval na goriški gimnaziji (1886/7), dovoljeval tedanji ravnatelj — Nemec; instrukcije seveda o takem dovoljenju ničesar ne vedo; nadzornik tedanji se je zopet upiral takim pedagoškim pripomočkom; skliceval se je na zakone, rekoč, da treba neznane pojme in besede opisovati z znanimi besedami in rečenicami, če tudi na dolgo in široko. Ne rečem, da to ne bi bilo možno, a zamudno je in stvari in predmetu na kvar; zakaj strokovni pouk postane tako manj ali več jezikovni pouk — nemški pouk.

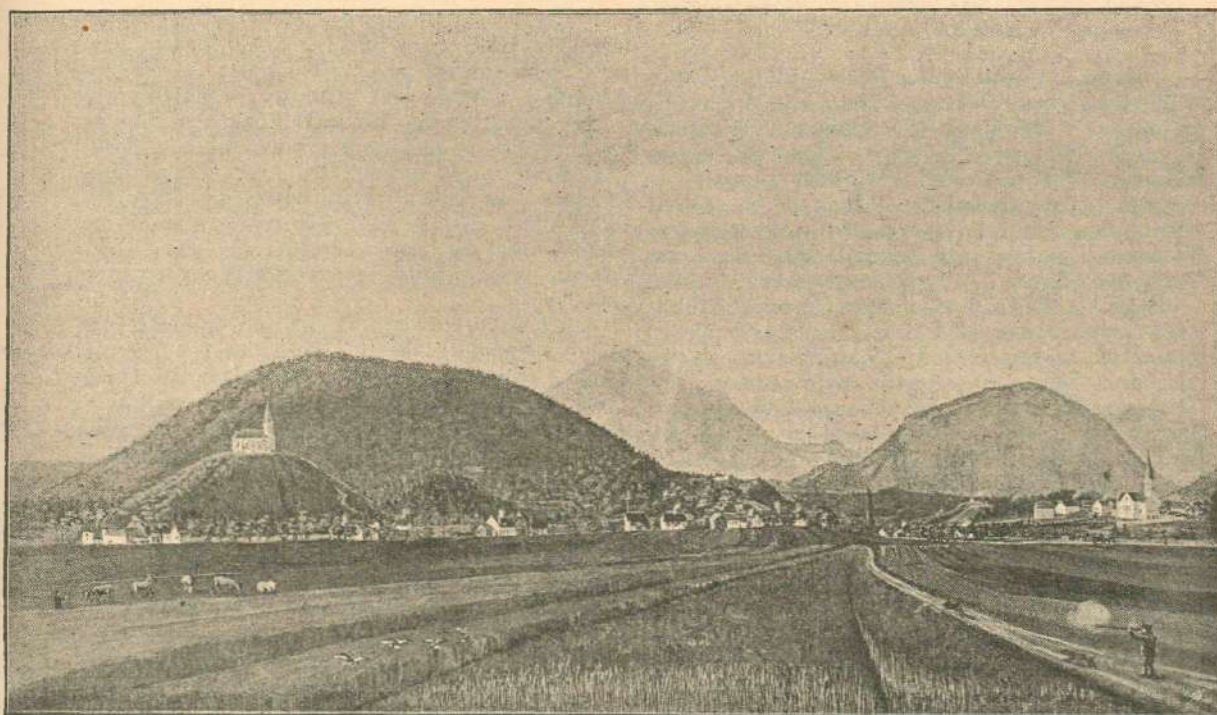
Toda slabo je za mladino našo, ako je učitelj brezobziren, nepotrpežljiv in vrhu tega še Nemec ter se čisto niti ko bi se hotel, ne more sporazumeti z dijaki; zlasti velja to o težjih realnih predmetih, n. pr. o zemljepisu v prvem razredu. Neusmiljeno lahko potrebi razred tak učitelj, in pri tem ga ščitijo zakoni; in tako nekateri učitelji na teh zavodih redovito tožijo o lenobi, zanikrnosti, o toposti in zabitosti slovenske, oziroma laške mladine. Da imajo pa vestni in obzirni učitelji na teh zavodih v istini silno težak posel, to vsakdo rad

*) Številka za + se nanaša na »pripravljalni tečaj«.

**) Številka zgoraj na desni stoječa znači »privatiste«.

pripozna; zlasti milovanja vredni so oni, katerim je poverjena nemščina v nižjih razredih. Trud, ki si ga prizadeneš, ni v nikakem razmerju z uspehi, niti ne more biti; poučevati ti je po instrukcijah, izdanih po ministerstvu za uk in bogočastje (z dné 26. maja 1884, št. 10.128), ki so pa izdelane in preračunjene za dijake nemške narodnosti in sicer zavodov — recimo dunajskih, — katerih posamezni razredi ne štejejo več nego 20—30 dijakov. In če učitelj premaga kolikor toliko druge težkoče, ubijejo ga pa — korekture; to mi

pač pritrdi, kdor je kdaj popravljaj nemške izdelke nenemških dijakov. Poročevalec je imel v že omenjenem šolskem letu na goriški gimnaziji poučevati nemščino v združeni tretji šoli, ki je štela dijakov v začetku 59, koncem šolskega leta 54; med temi je bilo 8 Nemcev, 23 Lahov, 22 Slovencev in 1 Čeh. Ker imajo naloge v tretji šoli biti po instrukcijah že nekoliko prostejše, lahko si misli razsodni čitatelj, da so izdelki slovenskih in laških dijakov kar mrgoleli slovenizmov, italijanizmov, in da ni bilo mučnejšega dela,

Griže pri Celju.

nego njih popravljaje; ne pretiravam, če rečem, da sem povprek rabil za popravo vsakega zvezka četrte ure, torej za vse skupaj 15 ur, in za dve mesečni nalogi 30 ur, a to poleg 18 tedenskih ur in troje slovenskih korektur. Učitelji Nemci so seveda veliko manj obloženi, zakaj naravno je pri omenjenih jezikovnih razmerah, da jih bode obziren ravnatelj kolikor mogoče porabljal v višjih razredih.

Razlaganje drugih predmetov na nižjih razredih teh zavodov se vrši zgolj s

tem, da učitelj učencem tekst učnih knjig, ki so seveda vse nemške, preloži na materinščino ali drugače pojasni; prave stvarne ali strokovne razlage ni, saj strokovni pouk ni tukaj nič drugega — to smo že omenili — kakor nemški pouk. Posledica tem razmeram je, da dijaki, ki prebijejo take gimnazije, res znajo jeden ali dva živa jezika več, nego nemški dijaki; dijaki z goriške gimnazije n. pr. prilično gladko govoré poleg slovenščine i nemški i laški in celó furlanski; a da morajo uči-

telji gledé na strokovno znanje mnogo-kaj popuščati od zakonitih zahtev, to je tudi res, uveril sem se o tem pri mesečnih konferencijah. Menda pa višje oblasti same spoznavajo, kako neploden

je pouk na zavodih z večino nenemških dijakov, ako se ima vršiti na podlagi načrtov, osnovanih za dijake nemške narodnosti. Iz česa sklepam tako?

(Dalje.)

SLOVSTVO.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

»**Srce.**« Spisal Edmondo de Amicis. Z dovoljenjem pisateljevim preložila Janja Miklavčič, učiteljica. V Ljubljani. 1891. Založil J. Giontini. 4 zvezki. 8°. Str. 82 + 68 + 65 + 89. Cena 80 kr. — Nekim delom svetovnih slovstev je utisnen pečat posebnosti. Menda pa ni duševnega proizvoda v novejši svetovni literaturi, za katerega bi se svet tako zanimal, kakor se je za Amicisov »Cuore — libro per i ragazzi« — Srce — knjiga za dečke. Laško slovstvo šteje Amicisa med svoje prvake. Mnogo del je spisal, zlasti potopisov, ali nobeno ni tako zaslulo, kakor »Cuore«. Komaj je izšlo, že so je prevajali na druge jezike. Vzrok temu moramo pač iskati v knjigi in v pisavi. Res izvrstno je pisana ta knjiga, toda žal, v Rousseauovem duhu. In veter, kateri prepričava novodobno vzgojstvo, raznesel je hitro »Srce«, na vse štiri strani sveta. Toda mi ne ocenjamo Amicisovega dela, marveč poročamo o slovenskem prevodu.

Že zunanja oblika in napisi raznim povestim pričajo, da ni Miklavčičke »Srce« le — prevod. Celo delo je pisateljica predelala ter je prikrojila več ali manj našim razmeram. To pa tudi po potrebi in pravici. Zakaj gola prestava bi se ne vjemala ni z avstrijstvom, ni s slovenstvom, pa tudi ne, da kar očitno povemo, z nabožno-nravno vzgojo mladine, kateri je »Srce« namenjeno. Zato je pa hvale vredno, da je izpodtikljive reči zamenjala z nam ljubimi in znanimi. O tem prihodnjič. Fr. S. Lekše.

»**Naš dom.**« Zbirka povesti, pesmi in narodnega blaga, zanimivosti itd. Zbira J. L. K. I. snopič. Cena 20 kr. Celje 1891. Natisnil in založil Dragotin Hribar, društvena tiskarna v Celji. Stranij 48 v mali obliki.

ČEŠKO SLOVSTVO.

»*Maticě lidu*«.

Slika iz novejšega slovstva češkega.

(Sestavil Stj. Zagorac.)

V prosvetnem delovanju narodov je posebno važno slovstvo za prosti narod. Ako je

bogato, znači to, da se je narod visoko povzpел v prosveti in ima lepo bodočnost.

Treba torej v prvi vrsti skrbeti za prstonarodno slovstvo, ker je to prvi in glavni pogoj pravega narodnega napredka. Žalosten znak je, ako spretni in nadarjeni pisatelji ne hoté pisati za narod sploh, temveč delujejo samo za inteligencijo, za bolj ali manj izobražene sloje. — V novejšem času se je obrnilo nekoliko na boljše, zlasti odkar se snujejo društva, ki naj bi podajala narodu dobre, duševne hrane v njegovo prosveto.

A prav besedo »prosveta« umevajo jako različno. Mnogim znači prosveta vse, kar se ne zлага z vero in cerkvijo. Nebrzdana načela o veri, svetu, življenju, znanosti — to jim je prosveta, do katere naj pride tudi prosti narod. Podajajo mu svojo laži-prosveto kot resnico, a s tem mu trgajo mir iz srca in duše, jemljó mu spoštovanje do vzvišenih stvari. Najžalostnejše pa je, ako ne delujejo le posamezniki v to svrhu, temveč celó društva, ki širijo tako pogubno prosveto med prosti narod. O nekem takem društvu naj izpregovorim nekoliko v naslednjih vrsticah, opirajoč se tudi na sodbo drugih zvedencev. Pripominjam pa že tukaj, da ne obsojam celotnega društva, marveč le nekatere pisatelje, delujoče v tem društvu. V mislih mi je »Matica lidu«.¹⁾

Med slovstvenimi češkimi napravami za narod se odlikuje najbolj »Maticě lidu«. Društvo obstoji že 24 let (od 1867. l.) ter je razposlalo v tej dóbi do pol milijona knjig razne vrste med narod. Žal, da so med izdanimi knjigami tudi take, ki so narodu mnogo več škodile nego koristile.

Spisi »Matičini« so razne meri, in sicer ali leposlovni (romani, povesti), ali znanstveni (prirodoslovni, zgodovinski, zemljepisni, političko-socialni, gospodarstveni itd.). Nekateri med njimi izkušajo sistematično uničevati veljavo cerkve, veljavo katoliške vere. Najstrupenejši in najnevarnejši so zgodovinski romani in pripovedi, v katerih se zgodovina različno zavija in kvari. Vse, kar bi bilo v pohvalo cerkve in

¹⁾ Ker smo že poročali z druge strani pohvalno o tem društvu, dolžni smo resnici, da objavimo tudi to poročilo. Uredn.

O slovenskih gimnazijah in njih letošnjih izvestjih.

(Poroča V. B.)

(Dalje.)

Tako sklepam iz poročila novo-ustanovljene puljske gimnazije. Ondi je posloval v preteklem letu na ljubo večini nenemških dijakov (za Nemce je bilo vpisanih med 90 do konca leta preostalimi dijaki samo 11) pripravljavni tečaj (Vorbereitungscurs), s katerim se je prav za prav gimna-

zija puljska „pričela“; čitati je namreč v letopisu na strani 27.: »Im Schuljahre 1889/90 war die Vorbereitungsclass bereits in Pola und zählte 42 Schüler.« Da je tej pripravnici nemški pouk glavna svrha, to je pri navedenih razmerah povsem naravno; brez nje bi nemška gimnazija v Pulju sploh ne bila možna.

Sv. Alojzij v nebeški slavi.

(Po fotografiji žive slike Marijaniških gojencev.)

— Tudi na goriški gimnaziji je bil nekdanj »pripravljavni razred za učence slovenske narodnosti«; v šolskem letu 1876/7, ko je bil ravnatelj dr. J. Zindler, sedanji nadzornik za srednje šole na Štajerskem in Koroškem, bil je še. Ker utegne čitatelje zanimati dotično slovenski pisano poročilo, naj posnamem iz njega glavne stavke: »Z gimnazijo zvezan je pripravljavni razred za učence slovenske narodnosti.

Namen temu razredu je, da se učenci privadijo nemškemu kot učnemu jeziku na goriških srednjih šolah... Vpisovali se pa bodo le učenci slovenske narodnosti, ki so tretje leto narodne (sic! ne: ljudske!) šole, torej najmanj 9 let dovršili. Toda vpis je le začasen in velja samo za en mesec. Ko preteče mesec dni, zberejo se učitelji razreda in se posvetujejo med seboj, kateri učenci so v materinem jeziku toliko izurjeni, da

bodo namen, ki je stavljen pripravljav-nemu razredu, z nekoliko gotovostjo mogli doseči. Učenci, pri katerih se iz-kaže, da niso dovolj pripravljeni, za-vrnejo se po ukazu vis. ministerstva od 10. avgusta 1870., št. 7648, v narodno šolo nazaj. Merilo za razsojevanje, ali je učenec dosti pripravljen ali ne, bode pa to-le:

a) Iz veronauka v materinskem je-ziku: Toliko znanja, kolikor si ga lahko pridobi v prvih treh letih narodne šole.

b) Iz jezikov:

1. Materinski jezik: Dobro razume-vanje tega, kar kdo pripoveduje. Pra-vilno in razumno branje tiskanega in pi-sanega berila, pripovedanje tega, kar se je bralo, ročnost v prepisovanju stavkov.

2. Nemški jezik: Znanje nemške abe-cede. Pravilno branje tiskanih in pisanih stavkov.

c) Iz računstva v materinskem jeziku: Ustna in pismena vajenost v štirih po-glavitnih računih v celih številkah od 1—1000.

Dijakov je štel ta razred 54. Ko je poročevalec prišel na goriško gim-nazijo, tega razreda ni bilo več; kdaj ga je nestalo, ne znam, ali lahko si je misliti, zakaj: iz pripravljavnice se je imel dobivati material za gimnazijo, tedaj še dosti skromno obiskovano (kon-cem šolskega leta 1876/7 štela je gim-nazija 272 dijakov); ko se je pa sčasoma obiskovanje povišalo (koncem šolskega leta 1886/7. je bilo 381 učencev), iz-vršila je bila pripravljavnica svojo dolž-nost in prestrigli so ji nit življenja.

Na čvrsti podlagi pa so po mojih mislih osnovane utrakvistiške t. j. nemško-slo-venske gimnazije. Da čitateljstvo brže in boljše seznanim z njih ustrojem, na-vedem naj »in extenso« učni načrt izdan po ministerstvu za uk in bogočastje dné 22. julija 1882. l., št. 10.920, ki poleg nekaterih posebnih določil velja za obe gimnaziji ljubljanski in gimnazijo novo-meško in sicer z besedami prof. D. Karlina v njega sestavku: »Kratka zgodovina c. kr. nižje gimnazije v Kranju« v leto-pisu »Matice slovenske« za leto 1887., str. 71. Tisti ministerski ukaz slóve:

»Kot potrebo za sedanjost in bližnjo bodoč-nost priznavam, kar se tiče slovenskih učencev,

tak učni načrt, po katerem se vsak učenec, brez preziranja pravega gimnazijskega smotra, poučuj v potrebnih znanostih najprej v materinskem, potem v nemškem jeziku, da dobi popolno spo-sobnost za znanstvene študije na univerzi.

Zatorej ukazujem naslednje:

1. V I. in II. razredu je slovenščina učni jezik za vse učne predmete; po nekoliko izvzeta je le nemščina kot učni predmet, katera se ima poučevati že v I. razredu, kakor hitro je to mo-goče, z nemškim in slovenskim učnim jezikom, tako, da se ima v II. razredu pri nemščini slovenščina rabiti le toliko, kolikor je neob-hodno potrebno, da učenci dobro umejo dotično stvarino.

Nemščina pa se odslej poučuj v prvih dveh razredih po štiri ure na teden.

2. V III. in IV. razredu je nemščina učni jezik le za nemščino in grščino; za vse ostale predmete pa slovenščina.

Pri prelaganju Caesarja se more razven slo-venščine rabiti tudi nemščina.

Nemščina se ima v III. razredu poučevati po tri, v IV. po štiri ure na teden.

3. Relativno obligatni (ali prosti) predmetje, izvzemši petje, imajo se poučevati z nemškim učnim jezikom (a sploh se podajaj terminologija v obeh jezikih).«

Razvidno je iz navedenega učnega načrta, da tudi sedaj še nimamo utra-kvistiških celih gimnazij, ampak samo tri nižje; zakaj od V. razreda dalje je nemščina učni jezik za vse predmete razven slovenščine, katera se poučuje slovenski po določbah ministerstva za uk in bogočastje z dné 20. septembra 1873. št. 8172. Toda dosegli smo vsaj to, da naša mladina z narodnih šol tudi lahko prestopi v gimnazijo, ne da bi se ji radi neznanja nemškega jezika zabra-njeval pristop do višjega pouka. Zajedno je ta pridobitev neizmerno važna za raz-voj našega jezika in slovstva. Že sedaj se pozna njen vpliv; dijaki, ki sedaj zapuščajo gimnazijo, izvežbani so ne-primereno bolje v slovenskem govoru in pisavi, nego smo bili mi, in verodostojni možje, ki poslujejo že dalje časa pri zre-lostnih izpitih, trdijo, da sedanjih di-jakov zrelostne naloge iz slovenščine se ne dadó niti primerjati z dotičnimi iz-delki prejšnjih let. In kar je najvaž-nejše: sedanji naraščaj rabi slovenščino z lahkoto tudi pri znanstvenih razgovorih iz katere koli stroke, dočim smo mi še ob takih prilikah brž posegli po nemščini. Nedostatek prejšnje učne uredbe smo živo čutili zlasti učitelji, ki smo se morali,

ko je napočila nova dōba, sami še le vežbati, učiti in vaditi v znanstveni terminologiji slovenski. Tako dobivamo polagoma inteligencijo, ki je znanstveno izobrazena na narodni podlagi, in že sedaj se proizvodi znanstvene naše književnosti jako ugodno razlikujejo od prejšnjih neokretnih, samouških, dilentistiških poskusov.

No, zlata dōba nam tudi sedaj še ni napočila; zakaj, ker nimamo še nikakih velikih šol, tudi nimamo izključno slovenskih gimnazij, niti si jih v sedanjih razmerah želeti ne moremo. Neizprosne razmere silijo našo mladino sedaj, kakor preje, da se hodi šolat v Gradec ali na Dunaj; torej treba, da je popolnoma večša nemščini. V ta namen pa ne bi zadostovalo, da bi se učila nemščina skozi vso gimnazijo samo kot učni predmet, če še po toliko ur na teden; to nam potrjujejo oni dijaki nenemških narodnostij, ki s svojih čisto narodnih učilišč pohajajo na nemška učilišča; uveril sem se sam, da dijaki prišedši s čeških ali laških gimnazij iz početka niso še umevali predavanja. Potrebno je torej, da se razven nemščine kot učnega predmeta tudi še ta ali oni predmet poučuje nemški. Toda odveč in našemu znanstvenemu razvoju na veliko škodō je to, da se vsi predmetje (razven slovenščine) na višji gimnaziji poučujejo nemški, in v bližnji bodočnosti bodi naš program ta, da se bodo tudi na višjih gimnazijah vsaj nekateri predmetje predavali slovenski; zahteva ta je skromna, a za nas prevelike važnosti; naj se odločilni faktorji v ta namen ne branijo nikakega truda!

Torej tudi po novem učnem načrtu nižje slovenske gimnazije ni naš dijak istopraven z dijakom Nemcem; poleg vseh tistih bremen, katera mora nositi le-ta, imata slovenski prvošolec in drugošolec jeden predmet več, in sicer jako težaven predmet, to je nemščino po štiri ure na teden. Iz vsega, kar smo do sedaj povedali, razvidimo, na kako imenitnem mestu je nemščina v učnem načrtu slovenskih nižjih gimnazij: ona je tista vez, ki spaja le-te utrakvistiske šole s popolnoma nemško višjo gimnazijo, ona posreduje v zvezi z nemško

predavano grščino tisti sicer nemožni prestop iz slovenske četrte v nemško peto šolo. Jasno je, da pri tako važnem predmetu ne kaže časa tratiti s šalami, niti s kakoršnimikoli zamudnimi ali pustolovnimi poskusi: i učitelju i učencu je vestno in točno izvrševati dolžnosti, drugače se ne doseže svrha. In ta se mora doseči, zakaj svarilo proti vsaki popustljivosti i učenčevi i učiteljevi in zajedno kontrola, ali se je dosegla določena svrha ali ne, je grščina v tretji šoli, katere učni jezik je nemški. Res je torej, da je nemščina kot učni predmet »pièce de resistance« v učnem načrtu nižjih naših gimnazij, je tista Arhimedova točka, kjer bi višja oblast zastavila svoj drog, ako bi hotela umakniti nam zopet naše itak male pridobitve. To pa si lahko mislimo, da višja oblast vedno s paznim očesom spremlja napredek v tem predmetu.

Iz dosedanjih podatkov je lahko spoznal čitatelj našo sodbo o tem, ali je pri grščini v tretji šoli in dalje umestna nemščina kot učni jezik ali ne. Razven tega, da si na ta način višja oblast varuje jamstvo, da se v prvi in drugi šoli v nemških urah vestno porablja odmerjeni čas, tudi nam samim ne more biti neljuba ta uredba. Dokler si namreč sami ne pridobimo velikih slovenskih šol ter morajo naši abiturijentje biti popolnoma večji v nemščini, umestno je, da se jeden ali drugi predmet — grščina — poučuje nemški, zakaj kar trdijo instrukcije (str. 72.) o latinščini v prvi šoli gledé na nemške dijake, rekoč: »Die Lateinstunden selbst werden anfänglih ohnedies zum guten Theile auch Lehrstunden deutscher Grammatik sein«, isto velja o grških urah v tretji šoli za naše dijake; praktično uporabljanje nemščine kot učnega jezika pri grščini bolj uri naše dijake v nemški govorici, nego par ur nemščine kot učnega predmeta poučevanega po stari slovniški metodi. Da je to res, pričajo nam poljske gimnazije, na katerih se nemščina kot učni predmet dovolj goji, namreč v I. šoli po šest, v II. po pet in vseh ostalih razredih po štiri ure na teden, in vendar so praktični uspehi, kakor je znano, jako mali.

Toda zakaj se je uprav grščina izbrala v ta namen? Tudi ta misel se mi ne zdi nič napačna; pouk v grščini je čisto vsporeden latinskemu: i v slovnici, i pozneje pri prevajanju klasikov se ponavljajo isti izrazi, ista terminologija. Ako se torej grščina poučuje nemški, to nismo nič na izgubi gledé na znanstveno izobraževanje našega jezika, a bili bi pri vsakem drugem predmetu; naši dijaki pa se igraje lahko utrdijo v nemški terminologiji, katere jim je neobhodno treba, ako se hočejo posvetiti višjim studijam, treba sploh v trdem boju za obstanek, katerega bijejo z nemškimi svojimi sorojaki. Menim pa tudi, da iz vsega, kar smo do sedaj povedali, sledi prav logično, da bode kazalo tudi tedaj, kadar se višja gimnazija preustroji ter do malega posloveni, ravno pri grščini pridržati nemški jezik.¹⁾

Sedaj pa se nam uriva prevažno vprašanje, ali je v prvih dveh letih nižje slovenske gimnazije možno doseči svrhu, določeno od višje oblasti nemškemu pouku? Le-temu so odmerjene, kakor smo že slišali, i v prvi i v drugi šoli po štiri ure na teden; se-li morejo slovenski učenci, katerih nemško znanje je pri vstopu v gimnazijo neenako, (ker prihajajo iz raznorazrednih narodnih šol), večinoma pa seveda skromno, toliko izuriti v dveh letih, da utegnejo potem v tretji šoli umevati nemško predavanje v grščini? Jaz sem uverjen (in to po svoji izkušnji), da je to možno. Toda kako?

Najpreje seveda treba učitelju nekoliko potrpljivosti in vstrajnosti. Čemu to poudarjamo? Saj se menda samo ob sebi umeva! Res, da, in to je povsem naravno, zakaj razmere so se predrugačile: narodna šola dandanes po pravici nima več namena ubijati jedino nemščino mladini v glavo, ampak ima druge bolj praktične namene. Čemu bi se n. pr. v kaki šoli na kmetih, katere

zadnji, recimo, drugi razred obiskuje dvajset kmetiških otrok, jednemu izmed njih na ljubo, ki misli vstopiti v latinske šole, po več ur na teden otepala nemščina? To bi bila za vse druge pač gola potrata dragega časa. Treba torej računati z izpremenjenimi razmerami, in zato treba učitelju pri nemškem pouku, zlasti iz početka, blagovoljne potrpljivosti; te pa, kakor se nam vidi, pogrešamo zlasti pri starejših učiteljih, ki so seveda vzrasli v drugačnih razmerah. O njih nepotrpljivosti uverile so me često njih tožbe o malovrednosti današnje narodne šole, o nenadarnosti in nezmožnosti današnje mladine itd.: *laudatores temporis acti*. Jaz pa pravim: če bi dijaki pri vstopu v gimnazijo ni trohice nemščine ne znali, dosežna bi bila tista svrha. Sicer je pa visoka oblast gotovo močno ustregla tistim nestrpljivcem z določilom, da bode od letošnjega leta počenši dijakom prebiti vsprejemni izpit tudi iz nemščine. Hvala Bogu, da ima dotična naredba dostavek, da smejo učitelji, tudi ako je uspeh tistega izpita nepovoljen, vsprejeti dotičnika, ako je sicer videti priden in razborit. Ta dostavek je jako umesten; zakaj premnogo je bilo slučajev, ko so kmečki dečki, ki so iz početka jako malo vešči bili v nemščini, že v prvem letu z vstrajno pridnostjo prekosili tudi v tem predmetu mestne svoje tovariše, ki so se kmalu polenili zanašajoč se na svojo iz doma prineseno nemško učenost. Razsodni učitelji se torej ne bodo pomišljali, da se o priliki, seveda ne brez tehtnega preudarka, okoristijo s tistim dostavkom. Žalostno bi pa res bilo, ako bi neznanje nemščine nadarjenim in pridnim dečkom smelo za vselej zapirati pot do višje omike. — Že zgoraj, ko sem odločno trdil, da se dá tista učna svrha doseči v določenem obroku, bilo mi je na mislih, da je dosežna samo s pravo metodo.

Katera metoda je pa prava? Instrukcije, ki sicer za vsak predmet na gimnazijah določujejo učni načrt tako podrobno, da je ta podrobnost, kakor se v obče trdi, na kvar individualnosti učiteljevi, instrukcije, pravim, puščajo nas v tem obziru čisto na cedilu;

¹⁾ Usojamo si pripomniti, da bi prav pri grščini želeli, naj bi se učitelj skrbno oziral tudi na slovenščino, ki je v mnogih rečeh podobna grščini. To jako podpira učenca in mu pomaga umevati prelepi klasični jezik. Kajpada bi moral učitelj grščine biti slovenskim dijakom vselej Slovenec. Uredn.

obsezajo pač tudi določila o nemščini kot učnem predmetu, toda za nemške dijake ali vsaj za gimnazije z nemškim učnim jezikom; o drugem živem jeziku, ki ni materin jezik dijakov, ne določujejo ničesar. Tudi tolmačenje učne osnove, veljavne o nemščini za slovenske utrakvistiške gimnazije, katero nam objavljajo leto za letom poročila i ljubljanske i novomeške višje gimnazije, ni toliko obširno ali podrobno, da bi po njem imel učitelj »gebundene Marschroute«. Čudno je tudi, da učni osnovi ljubljanske in novomeške gimnazije nimata vzajemnih določil. Oglejmo si letošnji poročili. V ljubljanskem poročilu čitam pod zaglavjem »Lehrverfassung« . . .

I. Classe: 3. Deutsch: (Abth. a, nemški oddelek) Grammatik: Lehre vom einfachen, erweiterten und einfach zusammengesetzten Satze, regelmässige Formenlehre, parallel mit dem lateinischen Unterricht. — Lesen, Sprechübungen. Vortragen. — Im II. Semester: Orthographische Uebungen jede zweite Woche; Aufsätze monatlich zwei, abwechselnd Schul- und Hausarbeiten (torej vsega skupaj po štiri pismene naloge na mesec). — (Abth. b, slovenski oddelek). Empirische Erklärung der Elemente des einfachen und zusammengesetzten Satzes. Die Formenlehre parallel mit dem slovenischen und lateinischen Unterrichte. Einübung der starken Verba gelegentlich der Lectüre. Lesen, Sprechen, Nacherzählen und Vortragen memorierter poetischer und prosaischer Stücke. Schriftliche Uebersetzungen aus dem Slovenischen in's Deutsche. — Im II. Semester mitunter schriftliche Wiedergabe erklärter Lesestücke. Monatlich zwei Arbeiten, abwechselnd Schul- und Hausarbeiten.«

Pod istim zaglavjem je čitati v novomeškem poročilu:

»Deutsch, 4 Stunden: Formenlehre. Der einfache Satz. — Elemente des zusammengezogenen und zusammengesetzten Satzes. — Lesen, Sprechen, Nacherzählen und Vortragen memorierter poetischer und prosaischer Stücke. Orthogra-

phische Uebungen. — Schriftliche Uebersetzungen aus dem Slovenischen in's Deutsche, im II. Semester mitunter schriftliche Wiedergabe erklärter Lesestücke, monatlich vier, abwechselnd Schul- und Hausarbeiten.«

Odkod ta razlika v učnem načrtu nemščine med obema gimnazijama, za kateri velja izimši risanje, ki je v Novem Mestu obvezni predmet ista učna osnova (»Lehrverfassung«)? Učni načrt novomeški je skoro do pičice isti, in zlasti število pismenih nalog isto, kakor na nemških oddelkih ljubljanske gimnazije. Podobne razlike kažeta učna načrta obeh gimnazij za II. šolo: v Novem Mestu pišejo, kakor v nemškem oddelku ljubljanske II. šole, po trikrat na mesec: »Monatlich drei Arbeiten, abwechselnd Haus- und Schulaufgaben«, a v slovenskem dotičnem oddelku v Ljubljani pišejo, kakor v I. b, samo po dvakrat na mesec: »Schriftliche Arbeiten, wie in I. b. Classe, doch vorwiegend Nacherzählungen.« Celó v učnem načrtu za III. šolo se ne ujemata rečeni gimnaziji; novomeška ima isti načrt, kakor ljubljanska za a. (nemški) oddelek, a ljubljanska ima ta-le dostavek: »(Abtheilung b). Derselbe Lehrstoff, dazu (wenn thunlich) Uebersetzungen schwieriger Erzählungen aus dem Slovenischen.« — Ne verjamem, da bi bila višja oblast s premislekom izdelala in določila omenjene razlike; če jih pa ni, tedaj bi pa pač dobro bilo, da jih skoro odpravi, in sicer vsekako v zmislu določb veljavnih za ljubljansko gimnazijo, ki kolikor toliko ustrezajo našim razmeram, med tem, ko je učni načrt novomeške gimnazije malo da ne gol posnetek instrukcij, ki niso namenjene slovenskim gimnazijam.

(Dalje.)

Pod lipo.

Pod lipo sem prišel domov.
Kako sem željno čakal hipa,
Da me pod hlad sprejame lipa,
Ki senči mili rōdni krov!

Pod njo sem někdej bděl v nočeh,
Njé list je tajno z vej mi šūmel,
Po svoje sem ga takrat ūmel,
O svetlih, srečnih sanjal dneh.

Šepeče mi kot někdej list,
A zdaj ga ūmem jaz drugače.
Moj duh v spominih žalnih plače,
Pod lipo jaz več nisem ist . . .

A. M.

O slovenskih gimnazijah in njih letošnjih izvestjih.

(Poroča V. B.)

(Dalje.)

Gorej niti ljubljanske, niti novo-meške gimnazije učni načrt ni tako podroben, da bi oviral dosti učitelja pri izbiranju metode.

Znano pa je, da se jeziki, živi in stari, lahko poučujejo po različnih metodah, in v današnjem času bijejo zopet ljut boj pristaši nasprotnih metod. Da bode čitateljstvo bolje razumevalo vprašanje, za katero se dandanes zanima tudi že širje občinstvo, navedimo ob kratkem metode, ki se uporabljajo pri jezikovnem pouku ter jih označimo z nekoliko besedami!

Glavnih, ostro med seboj ločenih metod je čvetero; toda razumeva se, da se ta ali ona tudi lahko združuje z drugo, in tako nastane še več raznovrstnih prehodnjih metod.

Glavne pa so te-le¹⁾: 1. direktna metoda. Med poukom govori učitelj vedno le v tujščini; kažoč s paličico na razne predmete ali njih podobe (slike), jih imenuje, dela pred učenci različne reči ter tem činom zopet nadene tujega jezika poznamenjevanje, a učenci izgovarjajo tuje besede za njim. Potem se vse te besede, oziroma stavki, napišejo. Vsakdo takoj lahko uvidi, da je ta metoda posneta po naravi: tako smo se mi sami, toda nevedoma naučili materinščine, tako se navadni ljudje priučé tujščini, ako jih sreča zanese v tuje kraje; po tej naravni metodi se priučé drugemu deželnemu jeziku otroci onih kranjskih in koroških roditeljev, ki svoje otroke baš v to svrho zamenjujejo. Po tej naravni metodi priučé igraje guvernante že male otroke francoščini in drugim modernim jezikom, in znani H. Schliemann pripoveduje sam, da si je po tem načinu njegova družina prilastila celo vrsto modernih je-

zikov (tudi ruščino), in da so jih zaradi tega ljudje v švicarskih letoviščih kar občudovali. To seveda treba dostaviti, da je imel Schliemann obilna sredstva, torej je svojim otrokom lahko privoščil francoske, angleške, ruske in druge guvernante. — Bistvo tej metodi je to, da glasovi tujega jezika, kateremu se ima kdo priučiti, bijejo dotičniku vedno na ušesa, dokler se jim ne privadi. Jasno je, da je ta metoda pač za posameznika prikladna, nikakor pa ne za šolski pouk, že zaradi tega ne, ker učenci, katerih nadarjenost je vrhu tega jako različna, čujejo tujega jezika glasove samo med šolskimi urami (pri nas po štiri ure na teden), sicer pa občujejo vedno le v materinščini, a to občevanje bi skoro udušilo plod onih štirih ur. Nevedé je menda rabil to metodo lastnik nekega znanega nam odgajališča, kateremu je bil namen, učiti v nemščini jugoslovanske in laške mladence; tisti gospod ni dal svojih gojencev sistematiški poučevati, ampak ukazoval je samo svojim učiteljem: »Ne govorite ni jedne domače besede z dijaki, ampak ogovarjajte jih samo nemški, če tudi s početka ničesar ne razumejo; toliko časa govorite vanje, dokler vas ne bodo umeli.« O nesposobnosti te metode za pouk v šoli, ki bodi osnovan po pedagoških načelih, ni treba trošiti ni besede, in vendar je cvela po naših krajih v onih časih, ko so podtikali šoli edini namen, da naj ponemčuje; naši roditelji še vedó pripovedovati o jezikih, ki so se obešali onim, katerim je ušla preko ograje zob jedna domačinka.

Omenjeni metodi nasprotna je 2. konstruktivna metoda ali, kakor jo imenuje naučno ministerstvo v nekem odloku, o katerem še kaj izpregovorimo: »synthetisch-grammatische Lehrmethode«. Učencem je po pravilih slovnice prevajati iz materinščine v tujščino

¹⁾ Prim. »Zur Lehrmethode des Französischen an Realschulen«. Von Prof. W. Horák in Bielitz. »Zeitschrift für das Realschulwesen«, letnik XV. str. 258 sl.

in narobe; tako si učenci umetno zgradé znanje tujega jezika. To metodo pozná vsak bivši gimnazijalec; poučujeta se po njej še dandanes latinščina in grščina. Naj si ima konstruktivna metoda pri latinskem in grškem pouku, ki namerava zlasti tudi formalno odgojo, še toliko prednosti, za žive jezike, katerih se učimo z odločnim namenom, da bi znali kdaj gladko v njih govoriti in pisati, je gotovo popolnoma nesposobna; menda jo v to svrhu tudi še nihče ni uporabljal. Navzlic 8 (v I. in II. šoli), 6 (v III.—VI. šoli) in 5 (v VII. in VIII. šoli) uram na teden dandanes pač nobeden abiturijent ne zna latinski občevati, in z nemščino bi se godilo jednako, ko bi se poučevala po istih načelih. — Utegnil bi kdo vprašati, kako to, da je pri tolikih urah tako malo uspeha gledé na jezikovno znanje, ko je vendar ta metoda toli resna, in kakor iz mladih let vemo, niti učitelji niti učenci v latinskih in grških urah ne tratijo časa? Odgovor: ker ta metoda ne namerava samo jezikovnega znanja, ampak ima poleg tega še drugo, nič manj imenitno nalogo. Prvič namreč goji zlasti formalno odgojo, zato je pri njej slovnici odmerjenega mnogo več prostora, nego bi ga bilo treba za samo jezikovno znanje. Drugič je tej metodi poleg slovnice glavno učilo — prevajanje iz materinščine v tujščino in narobe; za zrelostne izkušnje n. pr. morajo naši dijaki iz latinščine v nemščino in narobe prelagati. S prelaganjem potratijo se, lahko rečemo, največ časa. Ali je pa prelaganje bistven del jezikovnega znanja? Ne. Zmožnost govoriti v tujem jeziku je celó nekaj drugega, kakor zmožnost prelagati iz tujščine ali v tujščino; spretnost v prevajanju nikakor ni bistven del jezikovnega znanja. Mnogi ljudje govoré po dva in več jezikov prav gladko; ko bi jim pa velel, naj prevedó nekaj nenavadnih stavkov iz kakega jezika v drugi, bili bi pač večinoma v zadregi. Skratka: prevajanje iz jezika v jezik je umetnost, vsaj spretnost. (Glej Zeitschrift f. d. RSW., I. XV. str. 248.)

3. Tretjo, analitiško metodo imenujejo tudi novo in nje pristaše »novofilologe«; prav za prav pa ni nova, temveč silno stara in rabila je starim jezikom do prejšnjega stoletja, da, tu in tam celó do začetka tega stoletja, toliko časa namreč, dokler je bil pouku namen izuriti se v govorjenju in sploh praktiški rabi starih jezikov. Ta namen pa je bil polagoma izpodrinen po drugem, da se namreč góji pri starojezičnem pouku zlasti tudi materinščina: pouk v starih jezikih naj bi samo služil temeljitejši izobrazbi v materinščini ali pri nas v nemščini. Tako je stopila v veljavo že opisana konstruktivna metoda, ki naše dijake mnogobolj vadi v nemščini, nego v latinščini in grščini. — Analitiško metodo prav dobro označuje vis. c. kr. naučno ministerstvo samo, priporočujoč jo z nekim ukazom (z dné 9. maja 1887., šte. 10.242) pri slovenskem pouku v tako imenovanem pripravljalnem tečaju (Vorbereitungscurs für Nichtslovenen) na gimnazijah v Beljaku in Celovcu; tisti ukaz slóve (gl. »Slovenisches Elementarbuch für Mittelschulen und Lehrerbildungsanstalten«, von Josef Lendovšek. Wien 1890. str. III.) tako-le:

»Der Vorbereitungscurs in der slovenischen Sprache für Nichtslovenen hat den Zweck, den Schülern das grösstmögliche Sprachmaterial auf kürzestem Wege zu vermitteln. Diese Aufgabe ist statt durch die synthetisch-grammatische Lehrmethode rascher und sicherer auf empirisch-analitischem Wege zu lösen, nach einer Methode, die in neuester Zeit bei dem Unterrichte in lebenden Sprachen immer mehr zur Geltung kommt. Es wird sich daher empfehlen, den Unterricht sofort mit der Lectüre eines zusammenhängenden Lesestückes leichtfasslichen Inhaltes zu beginnen. Der Lehrer liest und übersetzt einen kurzen Abschnitt, zergliedert ihn durch einfache slovenische Fragen, auf welche der Schüler mit den Worten des Textes antwortet, und knüpft an ihn in empirischer Form einiges aus der Formenlehre an. Der nach einiger Zeit erworbene Vorrath von Fragen, Formen und Wendungen lässt sich zu schriftlichen Haus- und Schularbeiten verwenden.« Na istem mestu pravi prof. Lendovšek o tej metodi: »Diese Methode erwies sich als sehr praktisch und ergab schon im ersten Jahre recht befriedigende Erfolge«.

Opira se analitiška metoda, kakor je že iz teh malih črtic razvidno,

zlasti na berila in sicer celokupna berila, in ako učitelj sosebno po berilih uči, tedaj je ta berilna metoda ali »Lesestückmethode«, kakor jej pravi prof. W. Horák na rečenem mestu; le-ta je v najnovejšem času zlasti zaslula po Toussaint-Langenscheidtu. — Slovniška berilna metoda (grammatische Lesestückmethode) pa poudarja zopet bolj slovnico.

4. Četrtrič je mešana metoda, po kateri se posamezni reki, ne cela berila, prelagajo iz tujščine v materinščino in v nekoliko izpremenjeni obliki naobratno iz materinščine v tujščino. Po tej metodi so osnovane znane Plötzove učne knjige, a le-te premočno gojé slovnico. Prednost Plötzovih slovníc, katere so pa jako obsežne, in katerim je prirejen tudi še posebni »ključ« za obratno prevajanje, tičí v tem, da so njih reki iz vsakdanjega življenja, iz domače govorice ali konverzacije, njih hiba pa je ta, da nimajo celokupnih beril in pa da prevladuje slovnica.

Katera izmed navedenih metod nam ima rabiti pri nemškem pouku v prvi in drugi šoli slovenskih utrkvistiških gimnazij? Odgovor menda ni težak. Iz podane karakteristike je menda razvidno, da ima vsaka svoje vrline, zavreči se ne dá »a priori« nobena, a vsaka dosega posebno svrho. Pri izbiranju metode se nam je torej ravnati po smeri in smotru jezikovnega pouka, za katerega izbiramo metodo. Saj se že v šolah s poučevanjem jezikov združujejo različni nameni; drugačen je namen pouku starih jezikov, drugačen materinščini in drugačen zopet živim jezikom.¹⁾ Pri starih jezikih se je dosedaj, zlasti za nižje razrede, poudarjala formalna (oblikovna) stran odgoje, češ, naj

¹⁾ V obče ima lahko jezikovni pouk te-le različne namene, izmed katerih se da vsak posebe, jeden nezavisno od drugega, dosegati: 1. spretnost v govorjenju, 2. spretnost, svoje misli v tujščini pismeno izraziti, 3. razumevanje knjižnih del v tujščini pisanih, 4. spretnost v prevajanju, a tu treba zopet razločevati prevajanje iz tujščine v materinščino od naobratnega prevajanja, 5. razumevanje jezikov gledé na njih slovniški ustroj, a to zopet ali z ozirom na dotičnega jezika književnost (filologijo), ali z ozirom na sorodne jezike in jezikovne tipe (primerjajoče jezikoslovje).

se vadi mladeniški duh v ostro logičkem mišljenju. Tu je torej konstruktivna metoda popolnoma umestna, ker tu ima slovnica kot uporabljena živa logika samosvoj namen; jezikovne ure so tu uprav posvečene duševni gimnastici. Tudi če obveljajo nazori reformatorske stranke (in verjetno je, da bodo), ki poudarja, da staroklasiškemu pouku (zlasti v zgornji gimnaziji) bodi glavni smoter spoznavanje in razumevanje grških in latinskih klasikov, tudi potem bode pridržati konstruktivno metodo, samo da bode treba bolj gojiti prevajanje iz latinščine in grščine na materinščino, omejiti pa naobratno prevajanje in pa slovniški pouk. V tem zmislu si tudi tolmačim najnovejši ukaz vis. naučnega ministerstva, ki je na zgornji gimnaziji odpravil domače latinske in grške naloge. Ta ukaz torej zopet nekoliko zožuje staroklasiškemu pouku vsaj na zgornji gimnaziji ostro formalni značaj. — Toda kakor bi bilo napačno pri latinskem in grškem pouku uporabljati analitiško metodo ter gojiti konverzacijo, takisto neumestno bi bilo, če bi pri živih tujih jezikih, katere se hočemo naučiti govoriti, rabili konstruktivno metodo, naj se že le-ta naslanja bolj na prevajanje ali pa na slovnico. Ker ima torej nemški pouk v spodnjih dveh razredih naših gimnazij tako odločno praktični smoter, kakor smo že omenili, tu ni nikakoršnega dvoma, da mu prija jedino le analitiška metoda.

Zanimivo bi bilo pač razkazati, kakšno lice da ima nemški pouk v prvi in drugi gimnazijalki slovenski po le-tej metodi, kako se le-ta metoda v podrobnostih izvaja in uporablja ter prireja »instrukcijam« in postavnemu učnemu načrtu. Poročevalec bi govoril lahko iz svoje izkušnje, ker mu je bil ravno v preteklem šolskem letu poverjen nemški pouk v omenjenih dveh razredih. Toda nedostaje mi prostora. Vrh tega nameravam na drugem mestu obširneje poročati o analitiškem svojem poučevanju. Tukaj samo še nekaj. Nikakor ne dvomim, da prej ali slej zmaga pri pouku živih jezikov (tujih seveda, ne materinščine) »nova« metoda, o tem mi

je porok navedeni ukaz vis. naučnega ministerstva o slovenskem pouku za neslovenske dijake; razvidno je, da ministerstvo simpatizuje z novo metodo, najbolj iz teh besedij:

Diese Aufgabe ist statt durch die synthetisch-grammatische Lehrmethode rascher und sicherer auf empirisch-analitischem Wege zu lösen, nach einer Methode, die in neuester Zeit bei dem Unterrichte in lebenden Sprachen immer mehr zur Geltung kommt.

Trdno se je torej nadejati, da bode delovala bodoča enketa, kateri se bode kdaj baviti z uredbo nemškega pouka na utrakvistiških gimnazijah v Ljubljani in v Novem Mestu, v zmislu »nove« reformatorske metode ter jo zakonito uvedla. Za sedaj smemo prav zadovoljni biti, da je vsaj za ljubljanski gimnaziji v dotičnih razredih prav v zmislu analitikov število pismenih nalog omejeno; to je pridobitev, za katero so se učitelji modernih jezikov na realkah vse do najnovejšega časa brezuspešno borili; redno so se ponavljale njih tožbe o preobilih šolskih in domačih nalogah, ki poberejo toliko dragega časa, a nimajo druge koristi, kakor da se po njih dijak cenzurjuje. — Modra je tudi ta odredba ljubljanskega načrta, ki odpravlja ortografiške vaje¹⁾, na kar smo opozorili že zgoraj. Razven tega, da se naši otroci v slovni in pravopisu izvežbajo precej že v narodnih šolah, katerih metoda je, kakor se mi vidi, povsem sintetiško-slovniška, treba tudi pomisliti, da ni pravopis nikakor bistven del jezikovnega znanja in spretnosti v govorjenju; zlasti nima pravopis ni učenjaške ni pedagoške vrednosti pri jezikih, katerih pravopis ni niti fonetiški niti historijski; taki jeziki pa so angleški, francoski in nemški. Poslušajmo, kako sodi o tej stvari izkušen in sloveč pedagog, A. Bechtel, znani pisatelj francoskih učnih knjig; spis svoj: »Ueber die Anforderungen an die schriftlichen Leistungen im Französischen und En-

glischen hinsichtlich der orthographischen Correctheit« (Zeitschrift f. d. Real-schulwesen 1889, p. 584—591) završuje s tem lapidarnim izrekom, ki so ga strokovnjaki burno odobraval:

»Die streng historische Schreibung hat für den Sprachforscher einen Wert; die heutige conventionelle Schreibung des Französischen und Englischen (in mi dostavljamo tudi »des Deutschen«) hat weder diesen noch einen Bildungswert für den Schüler. Viel Zeit auf die Eindrillung der Orthographie zu verwenden, ist eine Vergeudung der Arbeitskraft.«

Važen pa je tudi ta-le Bechtlov pripomenek (ibidem p. 591.):

»Die vorstehenden Zeilen haben selbstverständlich nicht den Zweck, dem Schüler Gering-schätzung und Gleichgiltigkeit gegen die Schrift-form seiner Arbeiten einzufößen, sondern davor zu warnen (namreč nas učitelje), der orthographischen Correctheit denselben Wert beizulegen, wie der Gewandtheit im mündlichen Ausdruck, wie der Fähigkeit, das gesprochene Idiom und die in ihm geschriebenen Texte zu verstehen.«¹⁾

Analitiška metoda se razpravlja že toliko časa, in celó v najvišji učni upravi

¹⁾ Gg. učitelji, ki še niso utegnili, lahko se pouče o »novi« metodi iz časopisa »Zeitschrift für das Realschulwesen«, ki od l. 1887. počenši prinaša o njej mnogovrstnih spisov, i teoretiških i praktičnih. Zlasti se usmeljujem opozoriti čitatelje na te-le članke: »Beiträge zur Reform des neusprachlichen Unterrichtes«. Von Prof. Em. Richter in Wien (1887, str. 641 sled.); »Zur Weckung des Sprachgefühls im neusprachlichen Unterricht«. Von Prof. Wilh. Svoboda in Znaim (zdaj menda že v Gradcu, 1887, str. 657 sled.); »Einige Gedanken zur Methodik des französischen Unterrichtes an Realschulen«. Von Prof. Alex. Winkler in Mähr. Ostrau (1889, str. 194 sled.); »Ein Versuch mit der analytisch-directen Methode«. Von Prof. Rud. Alscher in Jägerndorf (1890, str. 1 sled. v posredovalnem zmislu). Res, da se vse razprave v omenjenem časopisu dostajajo v prvi vrsti francoskega in angleškega pouka na realkah, ali mutatis mutandis tudi nemškega pouka na nenemških učilnicah, in sicer še mnogo boljše.

Zakaj gledé na francoščino ugovarja po pravici prof. J. Resch v Litomericah, »Zeitsch. f. d. R.« (1888, str. 610), da je čisto malo dijakov-realcev, katerim ima francoščina kdaj rabiti za konverzijo; veliko večje je število takih, katerim je do tega, da znajo francoski čitati in pisati; za veliko večino realcev pa ima pouk modernih jezikov samo »delalno vrednost« (»Arbeitswert«), torej kot sredstvo za formalno izobrazbo, prav kakor staroklasiški pouk za gimnazijalce. A o nemščini na naših zavodih to ne velja, vsaj v prvih dveh razredih ne; tu velja, kakor smo že dokazali, da se priučé dijaki nemški res govoriti; formalni posel pa opravlja latinski pouk in pouk v materinščini.

¹⁾ Na njih mesto odreja ljubljanski načrt prevode iz slovenščine na nemščino, katerih pač nova metoda tudi ne odobruje, in pa pripovedi; le-te sva tovariš in jaz po medsebojnem dogovoru že v prvi šoli gojila izključljivo, in to stopanje je bilo odobreno z visokega mesta.

že zmaguje, vendar je ni še nihče priporočil za nemški pouk v prvih razredih nenemških gimnazij. To se mi zdi čudno.¹⁾ Da ji je časopis za avstrijske gimnazije (Z. f. österr. Gymn.) neprijazen,

¹⁾ Iskreno pa moramo zahvaliti g. prof. J. Lendovška, ki je za slovenski pouk neslovenskih dijakov spisal »Slov. Sprach- und Uebungsbuch etc.« v zmislu analitiške metode; v predgovoru omenjene knjige navajajo se tudi imenitnejši analitiki in njih spisi.

to je umevno, zakaj v njegovo področje spadajo prav za prav samo nemške gimnazije, na katerih se razven materinščine (nemščine) ne poučuje noben moderni jezik kot obligatni jezik. Naloga nenemških narodnostij, ki še nimajo svojih gimnazij, bila bi, da priporočajo po javnih glasilih analitiško metodo pri nemškem pouku vsaj v spodnjih razredih svojih nemških ali utrakvistiških gimnazij. (Konec.)

SLOVSTVO.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

»**Sree.**« Spisal Edmondo de Amicis. Preložila Janja Miklavčič. (Prim. »Dom in Svet« str. 426). »Kaj je vsebina knjigi, Srcu?« vprašal me je prijatelj, ko sem čital De Amicis-ov »Cuore«. Povedi nam pisatelj: »Ta knjiga je namenjena posebej dečkom narodnih šol (torej ne ljudskih, kakor ima prelagateljica. Prim. »Dom in Svet« str. 465), ki so med 9. in 13. letom. Lahko bi se ji dalo ime: »Zgodbe jednega šolskega leta«, spisal učenec III. razreda javne (občinske) šole laške. Omenivši, da jo je spisal učenec III. razreda, ne velim, da jo je prav tako napisal, kakor je tiskana. Po malem je zabeleževal v knjižico, kakor je znal, to, kar je videl, slišal, mislil v šoli in zunaj; na koncu leta mu je oče te liste napisal o onih opazkah, prizadevajoč se, da ni preminjal misliti in da je ohranjal, kolikor je bilo možno, besede sinove. Ta pa je, štiri leta pozneje, kadar je bil že v gimnaziji, prečital rokopis ter dodal marsikaj svojega, ker so mu bile še osebe in reči živo v spominu...« S temi kratkimi vrsticami je pisatelj kratko označil vsebino knjige »Sree«. Prave »zgodbe« so učenčeve. Začenja jih popisavati z mesecem vinotokom, ko je bil zapisan v tretji osnovni razred, ter završuje z 10. julijem, ko je Enrico — Miklavčičin Janko — dal slovo šoli ter rekel svojim tovarišem »z Bogom«.

Glavna razdelitev knjige je v 10 mesecev. Vsakega meseca je kaj posebnega doživel in zabeležil, kar se mu je zdelo znamenitega v šoli in zunaj šole. Vsakega meseca je slišal tudi od učitelja kakšno pripoved, katero je dodal zapiskom. Vse te pripovedi preveva laško domoljubje. Razven teh zapiskov in opazk naletiš

semtertje tudi na pisma, katera pišeta oče in mati ljubljencu-sinku. Listi so dobri razven vsebine nekaterih, kakor »Il conte Cavour« (pag. 188), »Garibaldi« (pag. 298) in še nekaj drugih, kateri se ne samo Slovencem ne prilegajo, marveč presedajo tudi katoliškim Lahom. Zakaj celi svet vé, da so papežu vzeli državo po krivici, z nasiljem ali roparsko, in zato tudi načelniki takega dejanja niso junaški; vendar vnema oče sinka za te može in njih junaštvo. V drugih listih pa poučujeta roditelja svojega sinka ter ga svarita zaradi nekaterih dejanj.

Enrico popisuje tovariše v šoli in jih riše lepo, živo; ko bereš, misliš, da si res poleg dečkov, da čuješ ter gledaš vse, kar se godi. Govori tudi o učiteljih in učiteljicah in o šoli sploh. Prav dobro je, da deca spoznajo, kako jim je spoštovati učitelje tudi pozneje, ko so odrasla, na kar sosebno navaja pripoved »Il maestro di mio padre« pag. 205. (»Učitelj mojega očeta« III. 43.)

Ne samo to, kar je v šoli videl in slišal, tudi kar je doživel doma pri očetu, materi in sestri, kamor ga je mati ali oče vzel seboj, če je sam kam šel »v vas« k tovarišem, ali pa so ti k njemu prišli — vse to opisuje zvesto in preprosto, da se čudiš. Povéde te Enrico (Janko) v to in ono hišo ter ti kaže, kako živi trgovec, kako rokodelc, kako živé drugi ljudje, kako morajo tudi otroci zgodaj prijeti za to ali ono delo. S prav živimi vzgledi pojasnjuje, kaj dobrega storé pridni otroci. Hodeč z očetom ali materjo v različne hiše spozna tudi siročino že za mladih nog ter opomnjen od očeta in matere postane usmiljenega srca. Ako ne dá ubožcu vbogajme, ošteje ga mati v pismu. Tako ga tudi roditelja odvajata napuha in mu svetujeta

O slovenskih gimnazijah in njih letošnjih izvestjih.

(Poroča V. B.)

(Konec.)

Idelo se nam je potrebno izpregovoriti obširneje o jezikovnem učenju na naših gimnazijah, ker je prav ta uk za nas tako važen. Povedati in spomniti bi mogli še marsikaj, a prostor nam je postavil trdno mejo. Sedaj pa o izvestjih!

Ker nimamo slovenskih gimnazij, pisana so tudi vsa naša dosedanja izvestja nemški, a razprave, ki se pridevajo programom, smejo biti pisane slovenski ali vsaj obravnavati kak domač, našim potrebam primeren predmet. Žal, da takih razprav štejemo do sedaj jako malo. Profesorji na naših srednjih šolah bi morali pridnejše rabiti to priliko ter v programih svojih učilišč večkrat objavljati monografije, razpravljajoče kako vprašanje — tudi veda bodi praktična! — iz domačega jezikoslovja ali domače zgodovine, ali pa iz srednješolskega vzgojeslovja; to pa tem bolj, ker učitelji slovenskih srednjih šol nimamo nikakega glasila, a učitelji narodnih šol imajo dve.¹⁾

Izmed razprav objavljenih v letošnjih izvestjih naših gimnazij zanimata nas zlasti dve: 1. »Latinsko-slovenska frazeologija k I. knjigi Caesarjevih komentarjev de bello Gallico za naše četrtošolce«, spisal Lavoslav Koprivšek — v novomeškem, in 2. »Die Sprache in Kastelec« »Bratovske Bvqvice S. Roshenkranza«, spisal M. Zavadlal v celjskem izvestji (poslednja tudi v posebnem odtisku). — Misel, spisati frazeologijo k Caesarjevim komentarjem »de bello Gallico«, ki se zlasti na gimnaziji beró, ni nova; izdelal je n. pr. za vseh sedem knjig Caesarjevih i nemško i grško prof. E. Porazil v izvestjih gimnazije Dunajskega Novega Mesta za l. 1887/88,

¹⁾ Morda bi ne bilo napačno, ko bi se srednjih šol učitelji oklenili jednega izmed obeh, ki bi prilično povečan ustrezal tudi njih namenom. Stvar je pomisleka vredna!

1888/89, 1889/90 in 1890/91. Tudi se je g. L. Koprivšek Porazila precej tesno oklepal, vendar »duo cum faciunt idem, non est idem«. Spisati za Nemce o Caesarjevi galski vojni nemško frazeologijo, to je nepotrebno delo, ker imajo Nemci uprav za tega šolskega avtorja mnogo tolmačev (komentarjev), šolskih besednjakov in drugih pripomočkov. Drugače je s slovensko frazeologijo za Cesarja. Rožkov (prevedeni) slovar, dosedaj naš jedini latinsko-slovenski besednjak, izdelan je sicer za Cesarja, Nepota, Hoffmannove »Historiae antiquae« in Rožkov cvetnik latinskih pesnikov, a kdor ga pozna, vé, da so pojedini oddelki izdelani jako nejednakomerno, izrazi in rečenice že deloma zastarele. Saj je bilo to delce v nas prvo te vrste, in delovalo je zanje več sotrudnikov! Treba misliti na nov popravljen natisek, kateremu se bode torej treba skrbno ozirati na Nepota in Cesarja in pa tudi — Ovidija, ki se po sedanji odredbi čita že v IV. šoli, in to na podlagi najnovejših šolskih izdaj. K temu delu, kateremu se skoro ne bomo mogli izogniti, treba resnega pripravljanja, in prav v ta namen so kakor nalašč razprave, kakoršna je Koprivškova. Ker po vsem sodeč mislimo, da namerava g. prof. Koprivšek, kar je začel, tudi nadaljevati, zato se usojamo dati g. pisatelju za nadaljevanje nekoliko dobrohotnih nasvetov. Slovenska frazeologija ne oziraj se niti na nemško niti na kako drugo vsporedno, ampak izbiraj in prevajaj ali tolmači one težje latinske izraze in rečenice, katerim učenec ne more do živega s pomočjo samega Rožka; frazeologija oziraj se vedno na Rožka in ga popravlaj ter tako pripravljaj drugi natisek. Popnimo se pri takih monografijah še na višje stališče ter začnimo misliti na bodoči občni latinsko-slovenski besednjak, ki bode obsegal vsaj vse šolske klasike.

O profesorja Zavatlala monografiji smo čitali obširno poročilo gosp. dr. V. Oblaka. Po tej temeljiti oceni je res težko človeku kaj novega povedati, zlasti, ker meni, srednješolskemu učitelju ni bilo dovolj prilike, da bi bil vsestransko preučil sicer mali, a tehtoviti spisek Zavatlalov s toliko korenitostjo, kolikor je je treba za ocenjevanje takih razprav. Vendar mi bodi dovoljeno objaviti nekatere izmed opazk, ki sem si jih zabeležil čitajoč delo g. prof. Zavatlala in književno poročilo g. dr. Oblaka. Zavatlal piše (str. 2.): »Einerseits war er (K.) der erste, welcher für das Volk zu schreiben begann«; to mi ni jasno; saj so tudi protestantovski pisatelji, zlasti Truber, vedoma in hotoma pisali za narod. — Med deli, katera je uporabil Zavatlal, pogrešam razpravo Pajkovo: »Stari rokopis Kranjskega mesta« v izvestju mariborske gimnazije za l. 1870., Krekovo: »O novoslovenskem rokopisu zgodovinskega društva koroškega« v 3. snopiču I. letnika »Kresc-ovega, in Wiesthalerjevo: »Prvi pastirski list slovenski« v letopisu »Matiice Slovenske za l. 1882. in 1883. Časih iz citatov ni razvidno, kaj znači dotična beseda, n. pr. *perfhil* 398 (prišel); *tèknel* 392 (prav za prav tam stoji *u'tèknel*, t. j. utaknil); *priorza* Pr. prav za prav *priorzi*, t. j. *prijorici*; *pritefh* 447 (recte: *prityfh* = *pretiš*) . . . Med besedami, v katerih je »kakor v srbščini postal vokal *u* iz *v*« ali *v*«, navaja se tudi *vus* in *vunkaj* pisano tudi *vnkai* 88, t. j. »ves« in »venkaj«. Toda tu je *u* polglasnik. Te dve besedi je kazalo navesti v prejšnjem odstavku, kjer se uči (na str. 7.): »In gewissen Fällen steht für den Halbvocal o und u«, a vzgleda za *u* ne navede Zavatlal nobenega.

Na str. 8. (»In vèrne 37, frèzhen 219« etc.) se ne ločijo besede, v katerih stoji *t* pred *r*-om od onih, v katerih stoji *z* za njim (frèzhen). Dotično pomoto je že gospod Oblak razbistril, rekoč, da v mnogih kranjskih govorih, vsak *e* in *i* prehaja pred *r*-om v nedoločen glas (nekako med *e* in *i*). Oblak navaja analogijo iz poljščine, a Škrabec meni, da je imela latinščina enak pojav ter si tako tolmači postanek

poznejše oblike Virgilius iz prvotne Vergilius.

Zavatlal piše *ibid.*: »Ausserdem findet man für das altslovenische *betonte* *e* auch *i*: gmira 14, presvitla 31, víffil 46, shible 47, jmi 114, sapovi 146, povitna 147, refvizhenu 161, rasodil 198, goril 258, hitil 288, umrit 426, pritefh (recte *prityfh*) 447«. Tu so pomešani raznovrstni vzgledi: *gmira* (vermehrt) treba čitati po prej navedenem pravilu z nedoločnim glasom; v »svitel« še dandanes omahuje pisava; *shible* je čitati ali žiblé Gorenjci govore žíblé, ali pa žible s kratkim poudarkom; »jim« treba mislim, da čitati »jèmi«, zakaj na goriškem srednjem Krasu se govori, kakor Zavatlal sam pripoveduje (32), in tudi na Notranjskem, če se ne motim: jèmi jènte namreč imej, imejte; tudi naglašam jaz: sapóvi; Gorenjci vsaj govoré pov = povej; v »povitna« je *i* morda povdarjen, a kratko; »refvizhenu« jaz čitam resvičenu, kakor čita Levec Truberjev obličén (poleg »oblejče«) s poudarkom na zadnjem zlogu (Die Sprache in Trubers »Matthäus« p. 18.); gotovo je čitati víffil, góril, hitil, Gorenjci govore vísu, góru, hitu, morda je tudi čitati rasódil; umrit je morda umrt; prim. poshrit (Zavatlal 31) in pa *ibid.* navedeni nedoločniki trètti, satrètti, satrèti, odprèti, umrèti, v katerih po pravopisu Kastelčevem è lahko znači *t* ali pa sonantni *r* (prim. *ibid.* odpèrlo, otèrl); podvojen *tt* v tretti, satrètti ima morda celo naznanjati, naj se čita trti, zatrti; pritefh 447, recte *prityfh* pa treba vsekakor čitati pritiš, t. j. pretiš. Med besede, v katerih se nepoudarjen *t* z ei izraža, naj se uvrsti tudi beishym 191 = bejžim.

Kako je tolmačiti Kastelčev polhen (str. 18), kakor se še dandanes po Kranjskem govori (póvhn)? Da bi bil postal iz poln fonetiški, ni verjetno; morda po analogiji besede majhen.

Nekatere reči, ki se navajajo pod zaglavjem »Assimilation der Consonanten«, kazalo bi bilo uvrstiti pod zaglavje »Zur Orthographie«; na pr. *fladkuft*, *fladka* ni drugače mogoče izgovarjati, nego *slatkust*, *slatka*. Kastelic je pisal tu etimološki, kakor mi, pod vplivom oblik

sladek, sladiti. O oblikah teshko in teshkuft pa ni, da bi govorili, ko Kastelic, kakor je Zavadlal opomnil sam, zamenjava sh in fh (l. c. str. 4).

Niso se mogle zaradi prostora priobčiti vse opazke, katere smo zabeležili čitajoč razpravo Zavadlalovo. A uredništvo je obljubilo, da jih priobči takoj v 1. številu prihodnjega letnika in tako pokaže zanimanje za gimnazije, na katerih se rodé taki proizvodi.

Iz dosedanje razprave prof. Zavadlala se jasno kaže, da so v Kastelčevem jeziku sledovi gorenjščine jako skromni, kar je čisto naravno, a dolenski vpliv nadkriljuje celó notranjskega, to pa ne samo vzpričo tega, ker je bil tedanji književni jezik izvečine dolenski, ampak morda tudi zatgadelj, ker je Kastelic delj časa bival v dolenskem Novem Mestu, dočim je morebiti domači kraj

notranjski zapustil še za mladih let. Sicer pa to in še kako drugo vprašanje, ki se dostaje Kastelčevega jezika, gotovo reši povoljno, kolikor je možno, gospod prof. Zavadlal sam, ki obeta, da hoče nadaljevati svoje študije o »Bratovskih Bvqvicah« s sintaktičkim in leksikalnim delom, in jih celo raztegniti na »Navuk Chriftianski« in »Nebeshki zyl«. To delo bode obilen donesek k ogromnemu materialu, katerega treba za bodočo ponosno zgradbo historijske slovnice slovenske. Da je g. prof. Zavadlal skoro dovrši, prav iz srca želimo.

Dal Bog, da bi mogli o priliki ocenjevati več spisov, izešlih iz slovenskih gimnazij! Taki spisi so najlepša znamenja, da gimnazijski profesorji krepko delujejo za vzvišene namene slovenskih gimnazij.

SLOVSTVO.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

»**Od pluga do krone.**« Zgodovinski roman iz minulega stoletja. Preprostemu narodu spisal Jakob Bedenek. V Ljubljani 1891. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 8°. Str. 270. Cena nevez. 1 gld. 50 kr., vez. 2 gld. — Ni še davno, ko se je oziral urednik tega lista po najnovejšem našem slovstvu z nekako žalostjo, ker se ne more ponašati z nobenim večjim delom. Če tudi je budil prav tedaj upanje in pogum, vendar se menda ni nadejal, da izide prav kmalu precejšno leposlovno delo, vrhu tega še pisano v dobrem duhu, z ljubeznijo in z navdušenostjo za vzore našega naroda. — Toda ne smemo izreči rabsodbe poprej, nego smo delo tudi pregledali in dobro premislili. Blagovoljni čitatelj pa naj si ob kratkem z nami vred predoči vsebino te knjige, da more potem umeti našo oceno.

Vsebina knjige je — življenje in delovanje slavnega našega rojaka — čitateljem tega lista znanega — Jurija barona Vege. Povest se začne s koncem l. 1763.

Kot devetletnega dečka spoznamo v romanu Vehovčevega Jurčeta, ko lovi doma na Zagorici pri Moravčah tiče in počenja razne otroške reči. Ker kaže lepe zmožnosti, dá ga oče zaradi prigovarjanja kapelanovega v šolo k jezuitom v Ljubljano. Uči se pridno, a umrje mu kmalu oče. Jurij bi moral pustiti šole, pa usmilijo se ga jezuiti in ga vsprejmejo brezplačno v konvikt. V šolah izkuša marsikaj, kar je važno za poznejše njegovo življenje. Brat Jurijeve gospodinje, bivši šestošolec in potem vojak, razkladal je dijakom vojaško življenje in dražil njih mlado domišljijo, v jezuitovskem konviktu pa ima Veho razne tovariše iz meščanskih in plemiških hiš. Nekateri ga imajo radi, drugi pa mu zavidajo njegove zmožnosti in uspehe.

Po dovršenih šolah je želja materina, da vstopi sin v bogoslovje, vendar ga ne sili v ta stan. Ker je pa mati bolehná, izroči posestvo starejši svoji hčeri Miciki, mlajšima izgovori primerno doto. Micika se omoži, pa ne srečno, a Jurij dobi službo »cesarskega inženjerja pri brodarstvu ob Savi in Dravi z letno plačo 600 gld. dunajske veljave.«